

Ikt. sz.: MOB/41-1/2013.

MOB-10/2013.
MOB-53/2010-2014.

J e g y z ő k ö n y v

az Országgyűlés
Mentelmi, összeférhetlenségi, fegyelmi és mandátumvizsgáló bizottságának
2013. május 30-án, csütörtökön, 10 órakor
a Képviselői Irodaház I. emelet III. számú tanácstermében
megtartott üléséről

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>Az ülés résztvevői</i>	4
<i>Elnöki megnyitó</i>	5
<i>A Kúria elnökének, a legfőbb ügyésznek és az Országos Bírósági Hivatal elnökének előadása az Országgyűlésről szóló törvény mentelmi jogi rendelkezéseiről</i> <i>Hiba! A könyvjelző nem létezik.</i>	
<i>Dr. Darák Péter, a Kúria elnökének előadása</i>	5
<i>Dr. Polt Péter legfőbb ügyész előadása</i>	10
<i>Dr. Handó Tünde, az Országos Bírósági Hivatal elnökének előadása</i>	15
<i>Kérdések, észrevételek, vélemények, válaszok</i>	20

Napirendi javaslat

1. A Kúria elnökének, a legfőbb ügyésznek és az Országos Bírósági Hivatal elnökének előadása az Országgyűlésről szóló törvény mentelmi jogi rendelkezéseiről

Az ülés résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Dr. Rubovszky György** (KDNP), a bizottság elnöke

Dr. Simon Gábor (MSZP), a bizottság alelnöke

Dr. Varga István (Fidesz)

Göndör István (MSZP)

A meghívottak részéről

Megjelent

Dr. Darák Péter, a Kúria elnöke

Dr. Polt Péter legfőbb ügyész

Dr. Handó Tünde, az Országos Bírósági Hivatal elnöke

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 00 perc)

Elnöki megnyitó

DR. RUBOVSKY GYÖRGY (KDNP), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Engedjék meg, hogy a mentelmi bizottságnak ezt a rendhagyó ülését megnyissam. Tisztelettel köszöntöm a megjelenteket. Elöljáróban annyit szeretnék elmondani, hogy több mint húsz éve a mentelmi bizottság rendszeres gyakorlata szerint évente legalább egy konferenciát tartott a mentelmi joggal kapcsolatban.

A 2010-ben megválasztott Országgyűlésben, tehát a jelen országgyűlésben a mentelmi bizottság már egy alkalommal tartott ilyen konferenciát, akkor dr. Baka András úr, az akkori legfelsőbb bírósági elnök és az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke volt a bizottság vendége és ő tartott előadást.

A jelenlegi előadók között van egyetlen ember, aki a mentelmi bizottság előtti szereplését most megismétli, és engedjék meg, hogy itt rögtön akkor azzal kezdjem, hogy nagy tisztelettel köszöntsem a megismétlő dr. Polt Péter legfőbb ügyész urat, vendégeinket, akiket szintén megkülönböztetett tisztelettel köszöntök: dr. Handó Tünde asszonyt, az Országos Bírósági Hivatal elnökét, és dr. Darák Péter urat, a Kúria elnökét.

Arra, hogy ebben az időszakban, erre a második előadásra és a második vitanapra is sor kerül, az a magyarázat, hogy a 2012. évi XXXVI. törvény, az Országgyűlésről szóló törvény az eddigi mentelmi jogi rendelkezéseket részben megváltoztatta. Az eljárási részben anyagi jogilag is van változás, eljárásjogilag is van változás, úgyhogy erre a törvényi változásra tekintettel - és hogy ennek következtében a határozati Hárszabályunk is módosult - kértem meg vendégeinket arra, hogy a mentelmi jog területével szíveskedjenek foglalkozni itt, ezen az ülésen.

Azért rendhagyó ez a bizottsági ülés, mert a mentelmi bizottság az üléseit 99 százalékban zárt ülésen tartja, és ez most nyilvános. Az előadókon kívül engedtessek meg, hogy külön köszöntsem még dr. Gécsi József Alajos urat, aki az előző ciklusban az elnöki tiszteletet töltötte be. Felkérem dr. Darák Péter urat előadása megtartására.

Dr. Darák Péter, a Kúria elnökének előadása

DR. DARÁK PÉTER, a Kúria elnöke: Tisztelt Mentelmi Bizottság! A helyzet fonákja az, hogy a Mentelmi Bizottság jelenlévő tagjai ismerik a legjobban a magyar mentelmi jog részleteit, ennek ellenére azt a feladatot kaptam, hogy a mentelmi jog anyagi jogi vonatkozásairól beszéljek. Ez nem könnyű helyzet, de talán vannak olyan szempontjai ennek a kérdéskörnek, amelyek bírósági oldalról új színben világítják meg a képviselői immunitás kérdéskörét.

Mi is az értelme annak, hogy immunitás illeti meg az országgyűlési képviselőket? Magyarország Alkotmánybírósága ezt nagyon szépen fogalmazta meg egy 1994-es döntésében, amikor azt rögzítette, hogy „a demokratikus társadalom létezésének és fejlődésének nélkülözhetetlen eleme a közügyek vitatása, amely feltételezi a különböző politikai nézetek, vélemények kinyilvánítását, a közhatalom működésének bírálatát. Ennek elsődleges terepe az Országgyűlés, így a parlamenti vita szükségtelen és alapjogsértő korlátok közé szorításával a törvényhozó testület működési és szólásszabadsága illúzióvá válhat”. A mentelmi jog legfőbb értelme tehát az, hogy egyfajta „felelőtlenséget” adjon a képviselőnek azért, hogy bírálhassa a közhatalmat, hogy a szólásszabadság tényleges gyakorlásával demokratikus garanciákat érvényesítsen a parlament működésében. Ezt a feladatukat a magyar országgyűlési képviselők az Országgyűlésről szóló új törvény mentelmi jogi szabályozásának a keretei között gyakorolhatják, ezeket a törvény 73. és 74. szakasza foglalja

össze, aminek a főbb és az anyagi jogi értelmezés szempontjából jelentős elemei a következők:

A képviselő nem vonható felelősségre abban az esetben, ha képviselői megbízásának ideje alatt és azt követően a képviselői megbízásának gyakorlása során, a megbízásával összefüggésben közöl valamely tényt vagy véleményt. Ebben a definícióban nagyon fontos az, hogy a felelősségre vonás bíróság vagy hatóság előtt kizárt, hogy a képviselői immunitás a megbízás idejének lejártát követően is fennmarad, mintegy örökre szól, korlátja azonban az, hogy csak a leadott szavazat, illetve a megbízás gyakorlása során közölt tény vagy vélemény miatt illeti meg a képviselőt, volt képviselőt immunitás. Azt kell tehát mondani, hogy alapvetően az ebben a tényállásban rögzített magatartás miatt képviselő nem vonható felelősségre, tehát szükségtelen ehhez bármilyen további megerősítés, további „mentelmi” eljárás, a képviselő ilyen tevékenységéért nem vonható felelősségre. Ez a szabály szolgálja azt, hogy a parlamentben szabadon fejthesse ki véleményét, sorakoztathasson fel tényeket, fogalmazzon meg értékítéletet.

A második bekezdés azonban fontos kivételeket tesz, és épp a kivételek köre változott az országgyűlésről szóló új törvény alapján, a rágalmozás és a becsületsértés összefüggésében. Tehát, ahogy a törvény mondja: a mentesség nem vonatkozik a képviselők polgári jogi felelősségére, és meghatározott bűncselekményi körre. Ez a meghatározott bűncselekményi kör a következő: közösség elleni izgatás, nemzeti jelkép megsértése, nemzeti szocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása, visszaélés szigorúan titkos és titkos minősítésű adattal, visszaélés bizalmas minősítésű irattal, illetve visszaélés korlátozott terjesztésű minősített adattal. Ahogy áttekintettem a Mentelmi Bizottság elmúlt években végzett munkáját, azt látom, hogy az itt felsorolt bűncselekményi kör nem nagyon fordul elő a Mentelmi Bizottság gyakorlatában, tehát nem ilyen bűncselekményekkel összefüggésben keresik meg a Bizottságot, sokkal inkább egyszerű köztörvényes bűncselekmények miatt, pl. közlekedési baleset okozása és hasonló, illetve becsületsértés és rágalmozás tényállások miatt. Hangsúlyozom tehát, hogy ebben a bűncselekményi körben, amelyet a mentesség alól kivesz a törvény, a becsületsértés és a rágalmozás már nem szerepel. Áttekintve a korábbi évek előadásait és beszélgetéseit, tulajdonképpen egyenes folyamat látszik kirajzolódni, korábban is szinte minden előadásban szóvá tették, indokolatlan, hogy ez a két bűncselekményi tényállás ne szerepeljen a mentességben, hiszen a képviselői munka gyakorlása során a leggyakrabban ezekbe a bűntető tényállásokba ütközik a képviselői tényközlés, illetve értékítélet megfogalmazása. Ezért azt gondolom, hogy tulajdonképpen egy, a jogalkotás által realizált felismerésről van szó, amelyet helyeselhetünk, tehát becsületsértés és rágalmozás miatt, ha az a képviselői megbízás gyakorlása során fordul elő, emiatt ne lehessen a képviselőt felelősségre vonni. Ez a helyes törekvés már a hatályos jog része.

A fent említett két definíció határozza meg tehát a képviselői immunitást. Azonban a mentelmi jognak két nagyon lényeges összetevője van, az első ez a már említett és elemzett immunitás, a második pedig a sérthetlenség, ami nem más, mint ennek az eljárási vetülete. Eljárási vetülete annyiban, hogy függetlenül attól, hogy képviselői immunitás fennáll-e vagy sem, ha képviselő ellen bármilyen büntetőeljárás vagy szabálysértési eljárás indul, az csak akkor indítható meg, ha ehhez a Mentelmi Bizottság hozzájárult, vagyis a mentelmi jogot felfüggesztette. Ha ehhez hozzávesszük még a magyar büntető eljárási törvénynek azt a szabályát, amely közjogi tisztséget betöltő személyek elleni büntetőeljárás esetén fogalmazza meg a bíróság, illetve a hatóságok kötelezettségét, akkor azt látjuk, hogy a Mentelmi Bizottságnak ehhez a sérthetlenségi eljárásához hozzákapsolódik egy olyan kötelezettség a bíróság részéről, hogy minden olyan esetben, amikor országgyűlési képviselő ellen büntető eljárás indul, akkor megkeresse a mentelmi jog felfüggesztése érdekében a Mentelmi Bizottságot. Tehát nagyon érdekes, hogy eljárási szempontból nem tesz különbséget a büntető eljárási törvény a között az eset között, amikor immunitás áll fenn, és a között az eset között,

amikor immunitás nem állapítható meg. Egyszerűen a terhelt személye, a gyanúsított személye összefüggésében előírja a sérthetlenségi eljárás kezdeményezését és lefolytatását. Ez azért különösen izgalmas, mert megfogalmazhatnánk azt a logikai következtetést, hogy ha immunitás áll fenn, akkor teljesen felesleges a Mentelmi Bizottság eljárása, hiszen azt bárki észlelheti, észreveheti, hogy egy országgyűlési képviselő a parlament plenáris ülésén olyan tényállítást tett, ami esetleg becsületsértés megállapítására adhatna alapot, de miután az immunitás a becsületsértési ügyekre ilyen esetben kiterjed, ezt a bíróság önmaga is megállapíthatná. Ezért érdekes ez a jogszabályi konstrukció, mert bár megállapíthatnánk bíróság részéről a mentesség fennállását, eljárási okból mégsem tehetjük meg. A büntető eljárási törvény világosan fogalmaz: minden esetben, amikor a büntetőeljárás megindításának nincs más akadálya, még az immunitás fennállása esetén is meg kell keresni a Mentelmi Bizottságot. Ezt a logikát követi tulajdonképpen a bírósági gyakorlat a korábbi években meghozott fontos eseti döntésekkel, mindenesetre azért ezt a gondolatot érdemes majd tovább gondolni, hogy vajon érdemes-e fenntartani ezt a gyakorlatot minden esetben, nevezetesen a Mentelmi Bizottság eljárásának szükségszerűségét, hiszen ahogy az alkotmánytudósok megfogalmazták, a képviselők akkor kerülnek át a sérthetlenség védelmi körébe, ha az immunitás nem terjed ki rájuk. Tehát a két intézménynek egymást helyettesítő karaktere van.

Térjünk vissza arra, hogy ezt a helyzetet hogyan kezelte és hogyan magyarázta az elmúlt időszakban a joggyakorlat. Itt elsőként utalnék az Alkotmánybíróságra, amely két nagyon fontos határozatában is bővítette az immunitás körét, csak a 34/2004. AB határozat rendelkező részéből idézek, amely szűkítve a képviselő felelősségét, kimondta, hogy a parlamenti képviselő mentelmi joga kizárólag akkor függeszthető fel, ha a képviselő tudta, hogy a közlése a lényegét tekintve valótlan. Ez a szűkítés nyilvánvalóan összefüggött azzal a helyzettel, hogy becsületsértés és rágalmozás miatt ebben az időszokban még felelősségre vonható volt az országgyűlési képviselő. A bírósági és a mentelmi bizottsági eljárás párhuzamosságát fejezi ki a Legfelsőbb Bíróság 1994. évi 171. számú Bírósági Határozatokban közzétett döntése, amely határozottan kinyilvánította, hogy a büntető eljárás alá vont országgyűlési képviselő esetében a mentesség kérdésében a bíróságnak önállóan kell állást foglalnia, függetlenül az országgyűlési határozattól, illetve megfogalmazza a döntés a későbbiekben azt is, hogy milyen többlet-jogosítvány illeti meg a bíróságokat a mentelmi jog fennállása vagy fenn nem állása kérdésében. Ezt a megállapítást az tette lehetővé a konkrét ügyben, hogy a Mentelmi Bizottság felfüggesztette a képviselő mentelmi jogát, tehát a Mentelmi Bizottság elhárította az eljárási akadályt a bíróság elől, a bíróság folytathatta a büntető eljárást. A Legfelsőbb Bíróság ennek ellenére tényként rögzítette, hogy a mentelmi jog felfüggesztése nem jelenti azt, hogy a speciális büntethetőséget kizáró ok, tehát az immunitás ne lenne megállapítható, önmagában a Mentelmi Bizottság felfüggesztő döntése nem zárja el a bíróságot attól, hogy megállapíthassa az immunitás fennállását.

A másik, a mai napig ívelő iránymutatása a Legfelsőbb Bíróságnak egy elvi határozatban került közzétételre, ez a 2002. évi 737. elvi határozat, amely rögzíti azt a fontos tételt, hogy a mentelmi jog a büntető eljáráson kívül eső feltétel a büntető felelősségre vonáshoz. A határozat indokolásában máig vitatott megállapításokat tesz azzal kapcsolatban, hogy mire terjed ki a képviselői immunitás és a mentelmi jog. Azt a szűkítő megállapítást teszi a Legfelsőbb Bíróság, hogy a mentelmi jog nem akadályozza a nem a büntető eljárási törvény által rendszeresített, szabályozott hatósági intézkedések végrehajtását, gondol itt különböző rendőri intézkedésekre. Azt hiszem, hogy erről a kérdéstről érdemes lesz eszmét cserélni akár Legfőbb ügyész úr előadásához kapcsolódóan is.

Egy további lényeges elvi döntésünk az 1999. évi 51. BH, ami arra mutatott rá, hogy ellentétben az immunitással, a sérthetlenségi eljárás a képviselővel szembeni büntetőeljárás lefolytatását csak a képviselői minőség fennálltánál időtartama alatt akadályozza, tehát ha a képviselői minőség megszűnik, mert lejár a mandátum, akkor a büntető eljárás lefolytatásának

nincs akadálya. Szeretném jelezni, hogy a Kúria május 8-án büntető kollégiumi véleményt fogadott el a magánvádas büntető ügyekben a bíróságot terhelő vizsgálati kötelezettségről, amelyről a magánvádas ügyekkel összefüggésben Handó elnök asszony fog majd részletesen beszélni.

Az előadásom címében kiemelten szerepel a becsületsértés és a rágalmazás tényállása, miután azonban ez a két bűncselekményi tényállás az immunitás részévé vált, ezért azt gondoltam, hogy ha ilyen komoly érdeklődés mutatkozik a Mentelmi Bizottságban a két tényállás bírósági értelmezésével összefüggésben, megnézem, hogy vajon általában milyen logikát, milyen dogmatikai rendszert követnek a bíróságok becsületsértési és rágalmazási ügyekben. Meg kell mondom, hogy nagyon kevés döntést találtam, az utóbbi két év határozatai között – összesen kettő olyan kúriai döntést –, amely izgalmas lehet az e tényállások értelmezését váró hallgatóság számára.

Az első ügyben rágalmazás vétsége, illetve becsületsértés vétsége miatt felmentették a vádlottat. A tényállás szerint a terhelt a következő kijelentéseket tette, egy polgári peres eljárás keretei között: „a felperesi ügyvéd a szakmához annyit ért, mármint a könyves szakmához, mint tyúk az abc-hez”, illetve egy másik alkalommal azt a kijelentést tette, hogy „nem igaz, amit az ügyvédnő mond, az ügyvédnő hazudik, tehet nekem egy szívességet”. Hasonló jellegű megfogalmazások nyilvánvalóan képviselőket érintően is előfordulhatnak, ezért érdekes az, hogy vajon a bíróság milyen módon vizsgálta ennek a két kijelentésnek az értékelhetőségét a rágalmazás, illetve a becsületsértés tényállásával összefüggésben. A bíróság hangsúlyozta, hogy mindkét tényállás esetében a védett jogi tárgy azonos, az emberi becsület, amely egyrészt társadalmi megbecsülésből, másrészt emberi méltóságból tevődik össze. A társadalmi megbecsülés az emberről, egyéni sajátosságairól, egyéni tulajdonságairól, magatartásáról, személyes értékeiről, a környezetében kialakult társadalmi értékítéletet jelenti, az emberi méltóság pedig az egyénnek azt a igényét fejezi ki, hogy olyan elbírálásban részesítsék, amely a társadalomban kialakult érintkezési forma minimális követelményének megfelel. E definíció megalkotását követően a bíróság vizsgálta, hogy az említett kijelentések vajon alkalmasak-e a becsület csorbítására vagy sem. Arra következtetésre jutott, hogy a fenti kijelentések nem minősíthetők tényállításnak, hanem értékítéletet jelentenek, véleményt nyilvánított a terhelt, és az ítélezési gyakorlat egységes abban, hogy a bírálat, kritika, véleménynyilvánítás nem szolgálhat büntető eljárás alapjául, kivéve azt az esetet, amikor az gyalázkodó jellegű, és az emberi méltóság sérelmével jár. A két kijelentéssel összefüggésben megállapította, hogy ezek a kijelentések nem sorolhatók a gyalázkodó, megalázó kifejezések körébe.

A másik döntés arra vonatkozott, hogy vajon mennyiben korlátozhatja a bíróság figyelmét egy megnyilatkozás közvetlen megfogalmazásaira, vagy az értékelési körbe kell-e vonni az azokból levonható, tényről tényre irányuló következtetéseket is. Ebben az ügyben arról volt szó, hogy egy bizonyos szakszervezeti bizottság egy állásfoglalást fogadott el egy másik szakszervezet megalakulásával kapcsolatban, és ez az állásfoglalás tényeket tartalmazott, olyan tényeket, hogy a megalakított szakszervezet vezetői tulajdonképpen cégtulajdonosok, ügyvezető igazgatók, és ez a vállalkozói csoport a szakszervezet megalakítását arra használja fel, hogy a versenytársaknál zavart keltsen, sztrájkokat szervezzen, s ezzel kapcsolatban közleményt tett közzé. Ebben az ügyben a bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy vajon a véleménynyilvánítás szabadsága alá tartoznak-e ezek a tényállítások vagy sem, illetve hogy a tényállítások olyan jellegűek-e, amelyek alkalmasak a becsület csorbítására vagy sem. Ezzel összefüggésben hangsúlyozta a Kúria, hogy amennyiben a vád tárgya valamely verbális cselekmény, a tényről tényre következtetés lehetősége általában kizárt, vagy nagyon szűk körben érvényesülhet, mert a szó elhangzásával, rögzítésével a cselekmény azonnal befejezett, és szükségképpen ezen formájában bírálható el. Ha a további tényre következtetéssel jutnánk, ezzel önkényesen

kiszélesítenénk a büntetőjogi felelősség keretét, tehát végkonklúzió, hogy ezek az állítások önmagukban és egymás viszonyában sem becsületsértő állítások.

Ezeket a becsületsértéssel és rágalmazással kapcsolatos általános ügyeket szerettem volna kiemelni.

Végül szeretnék néhány szót ejteni egy olyan izgalmas területről, amelyre a képviselői immunitás nem terjed ki, ez pedig nem más, mint a polgári jogi felelősség. A polgári jogi felelősséget az immunitás alól a korábbi szabályozás is, és az országgyűlésről szóló új törvény is fenntartotta. Tehát az országgyűlési képviselőt a polgári jogi felelősséggel szemben nem védi immunitás, felelőtlenység. Azért érdemes eljárásjogi szempontból is elemezni ezt a helyzetet, mert az új Polgári Törvénykönyvvel egy más mentelmi joggal rendelkező kör eltérő helyzetbe kerül, mint az országgyűlési képviselők, és ez a kör nem más, mint a bírák köre. Az új Ptk. ugyanis olyan kizáró szabályt fog tartalmazni, amely szerint a bíró személyében polgári jogi perben nem lesz perelhető, hanem helyette a munkáltatót, a bíróságot kell majd perelni. Érdemes lenne elgondolkozni azon, hogy vajon nem indokolt-e a képviselőt is védeni ilyen szempontból akkor, amikor immunitás illeti meg, tehát hogy személyében ne lehessen eljárás tárgya. Ez a lehetséges eljárásjogi megoldás, azt gondolom, hogy nemcsak a bírókat, hanem más immunitással rendelkező személyeket is védhetné.

Az országgyűlési képviselők polgári jogi felelőssége csak magánjogi szabályok alapján kerül megítélésre, semmilyen közjogi korlát nem érvényesül. Az elmúlt időszakban jó néhány olyan ítélete volt a Kúriának, ami érintette ezt a felelősséget, kimondta például a Kúria egy ügyben, hogy a parlamenti képviselő személyében is felel az általa elkövetett polgári jogi jogsértésért, függetlenül attól, hogy a frakció tagjaként vagy megbízásából cselekedett. A személyhez fűződő jog megsértésének mind objektív, mind szubjektív, tehát kártérítési következményéért felel. Egy másik ügyben a Legfelsőbb Bíróság – 2007-ben iktatott ügyről van szó – azt állapította meg, hogy felel az a frakcióvezető saját személyében, amely ugyanannak a pártnak, illetve parlamenti frakciótársainak a sérelmére követett el jogsértést, és emiatt kerül sor a polgári jogi felelősség megállapítására. Mintegy ellenpéldaként lehet megemlíteni ugyanakkor azt az ügycsoportot, – és azért említek ügycsoportot, mert mind a polgári jogi, mind a büntetőjogi felelősség vonatkozásában több ügy került a Kúria elé –, amikor egy parlamenti párt vezetője egy sajtótájékoztatón a birtokába jutott titkos hangfelvétel tekintetében adott elő bizonyos tényeket, illetve nyilvánított véleményt. Ebben az ügyben a Kúria azt állapította meg, hogy ezért – amennyiben jogsértést valósított volna meg a magatartása –, felelősséggel tartozna, de a konkrét ügyben sem a jó hírnév megsértése, sem a hangfelvétellel való visszaélés ténye nem volt megállapítható. Érdekes megállapítások olvashatók arról, hogy a hangfelvétellel való visszaélés csak a hangfelvétel fizikai értelemben vett közzétételével valósítható meg.

Szeretnék néhány szót ejteni arról is, hogy a nemzetközi bírósági gyakorlat szerint a közszereplőket, politikai szereplőket fokozott tűrés kötelezettség terheli, tehát több és mélyebb kritikát kötelesek elviselni, mint más magánszemélyek. Ez a követelmény nagyon szűrtelen jelenik meg a magyar joggyakorlatban, tehát a fokozott tűrés kötelezettséget megfelelő gondossággal mérlegeli a bíróság minden egyes ügyben, és igazán komoly távolságot a magánszemély és a közszereplő tűrés kötelezettsége között az eddigi gyakorlat nem mutatott fel. Erre példa az, amikor az ellenzék vezetője kifogásolta az éppen funkcióban lévő pénzügyminiszter országgyűlési képviselő által a személyre vonatkozóan tett megállapításokat, ebben az ügyben a Kúria nagyon fontos sarokköként fogalmazott meg dogmatikai különbségeket a tényállítás és a véleménynyilvánítás között.

Tisztelt Bizottság!

Amennyiben a beszélgetés során konkrét kérdések is felmerülnek, azokra szívesen válaszolok, és talán az elhangzottaknál mélyebben szántó következtetésekre is juthatunk.

Köszönöm a figyelmet!

ELNÖK: Köszönöm szépen az elnök úr előadását. Csak azt szeretném kihangsúlyozni a hallgatóság felé, amire utalt az elnök úr is, hogy nemcsak az országgyűlési képviselőt illeti meg a mentelmi jog, hanem igen széles körben, több ezer embernek van Magyarországon mentelmi joga. Természetesen mi nem az általános mentelmi joggal kívánunk foglalkozni, mint az Országgyűlés mentelmi bizottsága, hanem mi szorítkozunk a mentelmi jognak arra a részére, amely az országgyűlési képviselőket illeti.

Akkor én most tisztelettel az előre egyeztetett program szerint dr. Polt Péter legfőbb ügyész urat kérném fel, aki már egy ízben foglalkozott a bizottság előtt a mentelmi joggal, és most, mint említettem, ő másodszor lép a szereplők körébe.

Nagy tisztelettel köszöntöm és átadom a szót.

Dr. Polt Péter legfőbb ügyész előadása

DR. POLT PÉTER legfőbb ügyész: Köszönöm szépen. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! Megtiszteltetés számomra, hogy - ahogy itt már el is hangzott - immár másodízben szólhatok erről a kérdéskörrel a bizottság előtt. Megítélésem szerint a mentelmi jog egy rendkívül fontos közjogi kérdés, ami tekintetében mind a mai napig számos félreértés van, és ez a félreértés néha eléri a jogalkotást, és még ennél is gyakrabban a jogalkalmazást. Tehát szükség van tisztázó beszélgetésekre, és szükség van új gondolatok felvetésére. Ebben egyébként megerősített elnök úr előadása is, amit nagy élvezettel hallgattam végig, és nagyon színvonalasnak tartok, de vannak olyan pontok, amelyekkel vitatkoznék.

Önmagában már kettőnk között is vannak olyan kérdések, amelyek azt mutatják, hogy egyáltalán nem könnyű eldönteni, hogy azok hogyan válaszolhatók meg, és a jogszabályok alapján ténylegesen csak egy egyértelmű válasz adható-e, vagy pedig másról van szó.

Az, hogy engem személy szerint ez a kérdéskör az átlagosnál jobban érdekel, könnyen bizonyítható, hiszen ebben a kérdésben publikáltam egy könyvet 2010-ben, sőt a PhD-értekezésemet is ebből írtam, bár büntetőjogi szempontból, a büntethetőségi akadályok oldaláról, de azóta is figyelemmel kísérem a kérdéskört.

A 2012. évi a XXXVI. törvény nagyon jelentős változásokat hozott, és nem óhajtom ezt még csak nagyon kicsi részben sem magamnak betudni, de az említett könyvben 28 pontban soroltam fel azokat a témaköröket, ahol változtatásra lenne szükség. Ezekből néhány megvalósult, de néhány továbbra is talán megvalósításra vár.

Annyi mindenről lehetne beszélni és az idő természetesen korlátozott, úgyhogy ha megengedik, akkor csak kiemelek egy-két sarkalatos pontot, és ezek közül is a problémásakat jelölném meg, tehát ha úgy tetszik, fragmentumokban, töredékekben beszélnék.

Elnök úr említette azt - és nem is akarok a jogi szabályozással foglalkozni, feltételezve és elismerve -, hogy a bizottságban azzal mindenki tisztában van, hogy Magyarországon jó néhány ország szabályozásához és gyakorlatához hasonlóan a mentelmi jognak két része van. Az egyik az elnök úr által is említett immunitás vagy felelősségmentesség, a másik pedig a sérthetlenség.

Az első egy valódi büntethetőségi akadályt képező csoport, anyagi jogi akadály, büntethetőséget kizáró ok gyakorlatilag, amikor létre se jöhet a jogalkotó akarata folytán a bűncselekmény.

A második pedig az, amikor megvalósul a bűncselekmény, azonban az elbírálásnak a mentelmi jogosultak körét illetően egy időleges akadály van, és ez az időleges akadály elhárítható azzal, hogy a mentelmi jogot a parlament felfüggeszti, vagy pedig ha ez nem történik meg, akkor a parlamenti időszak lejártá után az eljárás megindítható vagy folytatható, és arról is gondoskodik a törvény, hogy az elévülés se következzen be ilyen esetekben.

Tehát egy olyan eljárási akadályról van szó, ami mindenféleképpen csak időleges, és előbb-utóbb a büntetőeljárásra sor fog kerülni.

Egy második terület azonban az, ami a mentelmi bizottságnak valóban feladatot ad, hiszen a mentelmi bizottság tárgyalja meg azt, hogy fel lehet-e függeszteni az adott ügyben az elé tárt adatok, tények alapján a mentelmi jogot vagy pedig nem.

Megítélésem szerint - és itt egy kicsit vitatkoznék elnök úrral - az immunitás kérdésében ez fel sem merülhet. Tehát valóban a büntetőeljárás törvény nem tesz különbséget a két rész között, hogy van egy felelősségmentesség, ahol nem vonható felelősségre a képviselő a leadott szavazata vagy az általa mondott tény vagy vélemény miatt, illetve a másik, hogy minden egyéb bűncselekmény esetében a sérthetlenségnél eljárási akadályt képez a felfüggesztés hiánya.

Az első esetben ugyanis a hatóságoknak, mint valódi büntethetőséget kizáró okot, észlelniük kell az eljárás minden szakaszában, hogy fennáll-e ez mentelmi jog, tehát a felelősségmentesség, és ha fennáll, akkor abban a pillanatban - ha még nyomozásról nincsen szó, csak feljelentésről -, el kell utasítani. Ha már megindult a nyomozás, akkor az illető tekintetében meg kell szüntetni, vagy ha netán bíróság előtt van az ügy, akkor a bíróságnak az eljárást meg kell szüntetnie.

Tehát ebben az esetben nem kell a mentelmi bizottság elé terjeszteni a kérdést, nem is lehet, mert törvényi kötelezettsége ebben az esetben az eljáró hatóságoknak vagy bíróságoknak e lépés megtétele, nem szükséges itt, sőt nem is lehetséges a mentelmi bizottság döntésére várni.

Egy esetben azonban - és ez egy érdekes dolog - mégiscsak fennáll a mentelmi bizottság jogköre e kérdések megvitatására, abban az esetben pedig, ha a mentelmi jog megsértésére kerül sor.

Tehát ez a pandantja, a másik oldala a mentelmi jognak, amikor a bizottság, illetve a parlament azt nézi meg, hogy megsértette-e valaki, valamilyen hatóság a mentelmi jogot. Így előfordulhat, hogy az említett immunitás esetében eljárást indít a hatóság, noha ezt egyébként nem tehetné volna meg. Mint a mentesség megsértése kerülhet a bizottság elé, de akkor a hatóság nem is terjeszti oda, hiszen az eljárásában már magában is figyelmen kívül hagyja az egyébként fennálló mentelmi jogot. Egyébként lehetséges, hogy itt némi pontosításra lenne szükség a büntetőeljárás törvényben, hogy teljesen világos legyen, hogy ami ott, abban a törvényben benne foglaltatik, az a sérthetlenségre vonatkozik, nem pedig a felelősségmentességre, de azt gondolom, hogy ez azért kikövetkeztethető a törvényből.

Itt egy nagyon lényeges változásról kell beszámolni, melyet elnök úr is említett, a felelősségmentesség vagy immunitás keretében a kivételek felsorolásában. Ezt külön kell hangsúlyozni, és erre már én magam is többször felhívtam a figyelmet, hogy az egy lehetetlen állapot, hogy míg rágalmazás, becsületsértés miatt eljárást lehet indítani, mert arra nem terjedt ki korábban a felelősségmentesség, addig mondjuk egy közösség elleni izgatásra ez kiterjedt, mert nem szerepelt korábban a törvénytövegben kivételként, és azért a kettő súlya és jelentősége között meglehetősen nagy a szakadék.

Azt gondolom, hogy az új szabályozás ezt helyre tette azzal, hogy ezek az egyébként súlyos bűncselekmények - nem feltétlenül olyan tekintetben súlyos, hogy a joghátrányt vesszük figyelembe, hanem a tényleges társadalmi megítélését tekintve -, tehát a közösség elleni izgatás, a nemzeti jelkép megsértése, a nemzeti szocialista, kommunista rendszer bűneinek nyilvános tagadása, nem esnek a mentelmi jog alá.

Természetesen - és ezt hangsúlyoznom kell - ez nem azt jelenti, hogy ezekben az esetekben a hatóság minden további korlátozás nélkül eljárhat. Ez „csupán” annyit jelent, hogy ezek a bűncselekmény-kategóriák a felelősségmentesség köréből átkerültek a sérthetlenség körébe, tehát ezen túl a mentelmi bizottságnak, illetve a parlamentnek van jogosultsága a törvény hatálybalépését követően, hogy meghatározza: felfüggeszti-e a mentelmi jogot vagy pedig nem függeszti fel.

Tehát ez a jelentős változás ezeknek a bűncselekményeknek a tekintetében.

Itt mindig felmerül az a kérdés, különösen ez után a változás után, hogy egyáltalán ebben a körben maradt-e olyan bűncselekmény, amire kiterjed az immunitás, tehát a felelősségmentesség, hiszen a törvény úgy fogalmaz, hogy nem lehet felelősségre vonni a mentelmi jogosultat az általa kifejtett vélemény vagy tény miatt. Ez arra utal - és tulajdonképpen erről is van szó -, hogy alapvetően verbálisan, szóban elkövetett bűncselekmények lehetnek azok, amire egyáltalán kiterjedhet a felelősségmentesség, és ha megnézzük, ezeknek a körét az előbbi felsorolás nagyjából lefedi, kivéve természetesen a tárgyalandó rágalalmazást, becsületsértést.

Én azt gondolom, hogy a rágalalmazás, becsületsértés mellett, ami bűncselekmény-kategória itt még szóba jöhet, az például az igazságszolgáltatással összefüggő titoksértés, magántitoksértés, kegyeletsértés, mint a Btk. különös részében előforduló bűncselekmények. De amiről soha nem szoktunk beszélni, és nem is jött korábban a gyakorlatban sem elő, pedig elméletileg lehetséges, ide tartozhatnak olyan súlyos bűncselekmények is, amelyeknek előkészülete van, és amelyek a Btk. előkészületének definíciója szerint felhívással elkövethetők.

A felhívás ugyanis ugyancsak egy verbális megnyilvánulás is lehet, és ennek megfelelően nagyon súlyos bűncselekmények előkészületi magatartása is elvileg az immunitás körébe eshet, természetesen akkor, hogy ha ezt még további feltételek is alátámasztják. Ezekről a feltételekről még két-három szót fogok beszélni.

Tehát érdemes lenne azt is áttekinteni, hogy vajon, helyes-e, hogy ezek az előkészületi cselekmények ugyancsak a rágalalmazás és becsületsértés mellett az immunitás körébe esnek. Hozzáteszem, hogy egyébként elvileg valamennyi szándékos bűncselekményre történő felbujtás is idekerülhet, ugyanis a felbujtói magatartás is elkövethető felhívással, szóban. Ehhez az szükséges viszont, hogy el is kövessék, vagy legalábbis megkíséreljék ezt a bűncselekményt, tehát legyen egy tette is, de felbujtóként ilyen módon szóba jöhet a képviselő, és az ő magatartása viszont a törvény alapján egyértelműen a felelősségmentesség körébe eshet.

Ami nagyon érdekes probléma, és a gyakorlat számára úgy látom, hogy továbbra is nehézséget okoz, az kapcsolódik a rágalalmazás, becsületsértés kérdéséhez, amit én nagyon helyesen tartok az immunitás körébe sorolandó bűncselekmény kategóriának. Tulajdonképpen igazából erre találták ki a szavazat büntetlensége mellett a felelősségmentességet, amikor a vita hevében - hogy úgy mondjam - elragadtatják magukat a vitatkozó mentelmi jogosultak.

De itt azért hozzá kell tennem, hogy természetesen nem minden rágalalmazás és becsületsértés esik az új törvény hatálybalépését követően feltétlen mentesség alá. A jogszabály ugyanis egészen pontosan úgy fogalmaz, hogy a megbízatás körében kell ennek a kijelentésnek elhangzania, ráadásul - és ez egy nóvum - a képviselői megbízatással összefüggésben. Ez a feltétel annyit jelent, hogy ha nem a képviselői megbízatással összefüggésben képviselőként hangzik el az inkriminált kijelentés, akkor igenis, hogy felelősségre vonható a mentelmi jogosult, természetesen az után a procedúra után, hogy felfüggesztik a mentelmi jogát.

Itt a kérdés csupán most már az lesz, hogy mikor beszélhetünk a képviselői megbízatás körében történt megnyilvánulásról, és mikor beszélhetünk az azon kívüli megnyilvánulásról. Ez már korábban is fejtörést okozott a jogalkalmazónak. A Legfelsőbb Bíróság korábban, a '90-es évek végén vagy a következő évtized elején azt mondta, hogy egy televíziós nyilvános szereplés nem esik a képviselői megbízatás körébe, és ennek megfelelően a képviselői megbízatással összefüggésbe sem hozható, annak ellenére, hogy az illetőt, mint képviselőt hívták meg az adott műsorba.

Gyakorlatilag abban a jól ismert ügyben is, amiről a közösség elleni izgatás kapcsán nagyon-nagyon sokszor beszélünk és nagyon sok fórum, az Alkotmánybíróságtól kezdve a Legfelsőbb Bíróságig, véleményt nyilvánított, és végül felmentéssel zárult, ott is az egyik

bírósági ítélet, mintegy mellékszálként megjelenítette azt, hogy egy lapban való publikálás, mint képviselői vélemény, bár úgy van aláírva, hogy országgyűlési képviselő, annak ellenére nem lesz a képviselői megbízással összefüggésbe hozható, hogy másként esetleg nem is publikálta volna ez a lap ezt a véleményt.

Tehát ha úgy tetszik, a joggyakorlat nagyjából beszorította a képviselői megbízással összefüggő kijelentések körét a parlament falai közé, tehát a plenáris ülésre vagy bizottsági ülésekre, inogva hagyta pl. az ottani sajtótájékoztatókat, ugyanakkor viszont elutasította a Ház falain kívüli megnyilvánulásokat, mint mentességi tényezőket.

Úgy néz ki, hogy most van egy bizonyos változás ebben a bírósági gyakorlatban, mert egy jelenleg folyamatban lévő ügyben, ahol a parlament kiadta a képviselőt egy rágalmozásos – de nem magánvádas - ügyben, az elsőfokú bíróság a közeli időszakban azt mondta ki, hogy az illető által tartott sajtótájékoztató a képviselő megbízással összefüggésbe hozható, annak ellenére, hogy ezt a sajtótájékoztatót ő mint főpolgármester-jelölt - vagy főpolgármester-helyettes jelölt - tartotta meg. Ez azonban mégis a politikai tevékenységével összefüggésbe hozható.

Ez az ítélet nem jogerős, tehát folytatódik az eljárás, de azt mutatja, mintha a jogalkalmazó egy kicsit nyitna ezen az eddig nagyon zárt rendszeren, és a képviselői megnyilvánulásokat szélesebb körben ismerné el a képviselői megbízással összefüggőnek.

Ez fontos, hogy kialakuljon, hiszen ebben a tekintetben a bizonytalanság még annál is súlyosabb helyzetet teremthet, mint mondjuk egy jogbizonytalanságban nem mentelmi joggal érintett személy esetében. Úgy gondolom, hogy erre oda kell figyelni, és a joggyakorlatot, ha lehet, alakítani.

Jelentős mértékben változott a sérthetlenség is, bár erről sokkal kevesebbet beszélünk. Ez közvetlenül is érinti a mentelmi bizottságot, illetve a parlamentet.

Az egyik ilyen jelentős változás, ami talán kevésbé tűnik fel, hogy lehetőség nyílik most már tettenérésnél, nemcsak az őrizetbe vételre, mint kényszerintézkedésre, hanem bármilyen más kényszerintézkedésre is. Ez úgy tűnik, mintha nehezebb helyzetbe hozná a tetten ért képviselőket, de valójában erről nincsen szó.

Azzal, hogy az őrizet helyett most már általában kényszerintézkedést lehet alkalmazni a tetten ért képviselővel szemben, csupán annyit jelent, hogy olyan kényszerintézkedésekre ad módot a törvény, amit nem gyanúsítással szemben lehet elrendelni, ilyen a házkutatás, a lefoglalás és a motozás, mint kényszerintézkedés, tudniillik azok a kényszerintézkedések, amelyek csak gyanúsítással szemben érvényesíthetők, még a tetten ért képviselőnél sem érvényesíthetők, hiszen ehhez az kell, hogy gyanúsítottként kihallgassák a képviselőt, ehhez viszont arra van szükség, hogy a mentelmi bizottság javaslatára a parlament felfüggeszesse a mentelmi jogát. Így egy előzetes letartóztatásra, kényszergyógykezelésre ezután sem kerülhet sor egy tettenérést követően.

Tehát itt volt ugyan a változás, de azt a problémát nem oldotta fel igazából, ami aközött feszült, hogy korábban egy őrizet is csak rövid ideig tarthatott, és az őrizet alatt ráadásul gyanúsítottként ki kellett volna hallgatni a mentelmi jogosultat, ami nyilvánvalóan az idő rövidsége miatt gyakorlatilag lehetetlen volt.

Új jelenség viszont ugyancsak az adatszolgáltatási kötelezettség rögzítése a törvényben. Ez egy fontos dolog, ami viszont bizonyos félreértésekre is alapot adhat. Az új szabályozás szerint köteles bármilyen szerv a kért adatokat a mentelmi bizottságnak az ügygel összefüggésben rendelkezésre bocsátani. Itt olyan kérdések merülhetnek fel, hogy mi a helyzet a minősített adatokkal, vagy az olyan kötelezettségekkel, amelyek minősített adatok megtartását igényelnék, például egy büntetőeljárás sikeres lefolytatása, egyrészt ez egy nyitott kérdés.

A másik, szintén nyitott kérdés - de azt gondolom, hogy ez mindig a bizottság bölcsességén és belátásán múlik -, hogy vajon, milyen terjedelemben van szükség adatokra

egy eljárásban, amikor a mentelmi jog felfüggesztéséről van szó. Az ugyanis egy általános jelenség, hogy ha végignézzük a mentelmi jog történetét, hogy voltak olyan periódusok, amikor a bizottság büntetőjogi kérdésekről döntött vagy kívánt dönten. Ez nyilvánvalóan nem lehetséges, hiszen büntetőjogi kérdésekről, például a bizonyítékok értékeléséről a büntető hatóságoknak kell dönten, akik megfelelő kompetenciával rendelkeznek ezen a téren.

A bizottságnak - és ez a mentelmi jog fogalma és célja körébe tartozó kérdés - mindig arról kell döntenie, hogy zaklató jellegű-e a megkeresés, illetve az az eljárás, amit a képviselővel kapcsolatban folytattak, és ehhez kell az adatokat kikérni, nem pedig ahhoz, hogy milyen bizonyítékok vannak, és ezek a bizonyítékok mit erősítenek és mit gyengítenek. Tehát nem lehet lefolytatni magát a büntetőeljárást előzetesen.

Ezek a kérdések nagyon szépen ki vannak dolgozva a XIX. századi mentelmi joggal kapcsolatos úgynevezett Böszörményi-féle házhatározatban.

Úgy gondolom, hogy az előbb elmondottak kardinális kérdések voltak. Elnök úr, még egy dologra kért, hogy térjek ki, ez pedig a szabálysértések kérdése, úgyhogy röviden már csak ezzel fogok foglalkozni.

A szabálysértési ügyekben is van lehetőség a mentelmi jog érvényesítésére, és ez egy unikum. Ha megnézzük az európai alkotmányokat és törvényhozásokat, gyakorlatilag ilyen nagyon nincsen máshol. Tehát a szabálysértések általában nem képezik a mentelmi jog részét.

De ha már Magyarországon létezik, akkor viszont van itt egy olyan ellentmondás, amit én nagyon fontosnak tartok, és funkcionálisan ellentétesnek a mentelmi joggal, ez pedig a lemondás kérdése. A régi törvény és az új törvény is tartalmazza a lemondás lehetőségét, az új törvény még hangsúlyosabban.

Azt gondolom, hogy ez nem fér össze magának a mentelmi jognak a funkciójával, tudniillik a mentelmi jog nem a képviselőé, a mentelmi jog a parlamenté. Ezt világosan kell látni. A parlament mozgásszabadságát és a méltóságát kell hogy őrizze, teljesen függetlenül attól, hogy személy szerint akkor ki a képviselő. Ennek ellentmond az a lehetőség, hogy szabálysértési ügyben le lehet mondani a mentelmi jogról. Tehát ha már a szabálysértést ebbe a körbe vontuk, akkor ez egy olyan ellentmondás, ami továbbra is feszíti a mentelmi jog kereteit.

A jelenlegi szabályozás most lehetővé teszi, hogy közvetlenül a hatóság megkeresse a képviselőt, ő lemondjon a mentelmi jogáról, és akkor kikerülve az egész mentelmi procedúrát, lefolytassák a szabálysértési eljárást. Viszont tájékoztatási kötelezettséget ír elő a legfőbb ügyészen keresztül a parlament felé, amit meg is teszünk.

A törvény nagyon szűken rendelkezik erről, tudniillik a mostani szabályozás csak azt teszi lehetővé, hogy a tárgyat, tehát a szabálysértés megtörténtét, illetve a döntést ismertessük a parlamenttel, ennél többet nem. Ha ennél többet kíván tudni a parlament, akkor ehhez jogszabály-változtatásra van szükség, mert a jelenlegi szabályozás szerint csak ennyi adatot lehet kiadni. Köszönöm szépen, elnök úr.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Engedtessek meg, hogy egyetlenegy dologhoz hozzászóljak én is. Pont abból kifolyólag, ahogy a legfőbb ügyész úr említette, hogy a mentelmi jog az Országgyűlésé, és nem a képviselőé, ezért megadja ugyan a képviselőnek azt a mozgási szabadságot, hogy lemondjon a mentelmi jogáról, de azt hiszem, hogy a mentelmi jog tulajdonosa joggal várja el, hogy tudomást szerezzen arról, hogy mi történt, amivel kapcsolatban a mentelmi jogról lemondott. Azért feszegettük mi ezt a kérdést, és én tudomásul veszem azt, hogy ez jogszabályi módosításra szorul, és meg fogjuk kezdeni a lépéseket, hogy ezen a téren is legyen jogszabályi változtatás, hozzáteszem, hogy bár egyéni képviselői indítványomra, de most is tárgyal ebben a témakörben, mármint a mentelmi joggal kapcsolatban az Országgyűlés bizonyos módosításokat.

Köszönöm szépen a legfőbb ügyész úr előadását. Megkérném dr. Handó Tünde elnök asszonyt, hogy az egységes bírósági gyakorlattal kapcsolatban fejtse ki az álláspontját. Tessék parancsolni!

Dr. Handó Tünde, az Országos Bírósági Hivatal elnökének előadása

DR. HANDÓ TÜNDE, az Országos Bírósági Hivatal elnöke: Köszönöm szépen a lehetőséget, köszöntöm elnök urat és a megjelenteket. Külön köszönöm, hogy erre az eseményre sor kerülhetett, mert számomra is nagyon tanulságosak az itt elhangzottak, ahogy a legfőbb ügyész úr is említette, izgalmas kérdések merültek fel.

Amit én elsőként le szeretnék szögezni, az az, hogy az Országos Bírósági Hivatal kizárólag a bírók mentelmi ügyeivel foglalkozik. Mi egy igazgatási szerv vagyunk. Azt gondolom azonban, hogy ha már itt vagyok, talán érdemes erről a témáról általánosságban is néhány szót szólni, néhány érdekességet érdemes lehet elmondani.

Az előadásom témája a magánvádas ügyekkel kapcsolatos bírói gyakorlat ismertetése. Ezekben az ügyekben jellemző, hogy a hivatásos bírói működés során tett intézkedések, az ítélet vagy annak az indokolása a feljelentés tárgya, jellemzően ezeket sérelmezik a feljelentők. Ezekben az esetekben az OBH nem indítványozza a mentelmi jog felfüggesztését, hiszen annak az indokolásnak a valóságát, megalapozottságát megítélni a jogorvoslati fórum feladata, nem pedig egy másik ügyben eljáró bíróságé.

A pótmagánvádas ügyekben, amelyekben a nyomozást az ügyészség megszüntette vagy a feljelentést elutasította, az iratok és a rendelkezésre álló bizonyítékok áttanulmányozását követően szintén nem került sor mentelmi jog felfüggesztésének kezdeményezésére, ugyancsak hasonló jellegű okokból.

A közvádas ügyek közül valamennyi olyan ügyben, amelyben a legfőbb ügyész ezt indítványozta kezdeményeztük az érintett bíró mentelmi jogának a felfüggesztését. Ilyenre egyébként a tavalyi évben 8 esetben került sor. A köztársasági elnök eljárása során eddig minden esetben befogadta az OBH elnökének az indítványát, és ennek megfelelő döntést hozott.

Itt kapcsolódnék az imént felvetett kérdésekhez, hogy vajon a kezdeményező, az indítványtevő, illetve a munkáltatói jogkör gyakorlója egy-egy büntetőeljárás esetében mit tudhat a büntetőeljárás vagy akár a szabálysértési eljárás sorsáról? Valóban, ez egy olyan kérdés, amelyet szükséges volna jogszabályban rendezni. Különösen problémás ez a bírók érintettsége esetén, hiszen az ártatlanság vélelméből és a jelenlegi szabályokból is következően a bíró ténylegesen tovább végezheti az ítélkező munkáját, még akkor is, ha olyan bűncselekmény miatt indult vele szemben eljárás, amely az igazságszolgáltatási tevékenységével közvetlenül összefüggő. Ez bizonyosan nem szolgálja a bíróságba vetett bizalom erősítését és elnehezíti az igazgatási döntéseket is, hiszen nem tudhatjuk hivatalosan, hogy mi történik a büntetőeljárásban, milyen tanúk kihallgatására kerül sor, illetve milyen egyéb más olyan tények merülnek fel, amelyekkel kapcsolatban igazgatási vagy fegyelmi intézkedésre volna szükség, akár más személyekkel szemben is.

A következőkben néhány dolgot szeretnék kiemelni a mentelmi jog és a büntetőeljárás kapcsolatát illetően. A közjogi tisztséget betöltő személyek ellen a tisztségük fennállása alatt csak a mentelmi jog felfüggesztése után indítható büntetőeljárás, az ilyen személyek gyanúsítottkénti kihallgatására csak a mentelmi jog felfüggesztése után kerülhet sor, és a tettenérés esetét kivéve, velük szemben kényszerintézkedés nem alkalmazható. Ha a büntetőeljárás során adat merül fel arra, hogy a terhelt mentességet élvező személy, az eljárás felfüggesztése mellett indítványozni kell a mentelmi jog felfüggesztésére jogosult döntését, ha pedig az ezen jogkört gyakorló személy elutasította ezt az indítványt, akkor az eljárást meg kell szüntetni.

A magánvádas eljárások anyagi jogi részéről volt már szó, mielőtt azonban a bírósági gyakorlatról szólnék, azt is szükségesnek tartom röviden összefoglalni, hogy melyek is a magánvádas ügyek. Ezek olyan kisebb jelentőségű büntetőügyek, amelyben a vádat nem az ügyész, hanem maga a sértett képviseli. Ide tartozik a könnyű testi sértés, amely 8 napon belül gyógyuló sérüléssel jár, a magántitok megsértése, a levéltitok megsértése, a rágalmazás, a becsületsértés és a kegyeletsértés.

Az eljárás a sértett feljelentése alapján indul. Ezt szóban vagy írásban lehet a bíróságon megtenni. Az ügyész a magánvádas eljárás iratait is megtekintheti és a vád képviselőjét az eljárás bármely szakaszában átveheti a magánvádlótól.

A magánvádas eljárásban is lehet ugyanakkor nyomozás. Ezt a bíróság vagy az ügyész rendelheti el, a rendőrség nyomoz ezekben az ügyekben. Nyomozást rendel el például a bíróság, hogy ha a feljelentett cselekmény elkövetőjének személye, a személyi adatai vagy a tartózkodási helye ismeretlen, ha bizonyítási eszközöket, tanúkat kell felkutatni. A bíróságnak a nyomozás határidejét illetően is van jogosultsága, azt akár meg is hosszabbíthatja.

Az ügyész akkor rendelhet el magánvádas ügyben nyomozást, ha a vád képviselőjét átvette.

A bíróság ezekben az ügyekben először személyes meghallgatást tart, és itt megkísérli a feljelentő és a feljelentett békítését. Ki kell emelni, hogy ezekben az ügyekben egyébként bírósági titkár is eljárhat, és rendszerint bírósági titkárok is járnak el ezekben az ügyekben.

Ha a feljelentést a sértett nem vonja vissza, akkor a bíróság tárgyalást tart. Ebben a szakaszban már csak bíró járhat el, és innentől kezdve a magánvádas eljárás nagyrészt már a rendes eljárás szabályait követi.

Melyek azok a problémák amelyek a mentelmi jog és a magánvádas eljárás találkozásokkor felmerülnek?

Amivel mi szembesültünk, és ami tulajdonképpen külön aktualitást is adott a mai ülésnek, az az, hogy a bíróságokra teljesen alaptalan feljelentések is érkeznek a mentelmi joggal rendelkező személyek ellen is. Ennek az oka, hogy mivel ezeket magánszemélyek közvetlenül a bíróságon teszik meg, mindenféle előszűrés nélkül kerülnek a bíróság elé ezek az ügyek.

Már 1997-ben megjelent olyan cikk, amely szerint a magánvádas ügyekben a bíróságok gyakorlata nem szerencsés, ugyanis indokolatlan esetekben is az Országgyűléshez fordultak a mentelmi jog felfüggesztése iránt. Azért is fontos ennek a tisztázása, mert a közvélemény irányában egyáltalán nem mindegy, hogy azért kerül-e sor valakivel szemben az eljárás megszüntetésére, mert a cselekmény nem bűncselekmény, vagy azért, mert a mentelmi jog nem került felfüggesztésre. Hiszen mindenki, de különösen a sajtó érzékeny arra, hogy ha bármilyen ügyben a mentelmi jog felfüggesztését kérik. Előfordulhat, hogy olyan ügyek is a mentelmi bizottság elé kerülnek, amelyeknek igazából nem volna szabad idáig eljutni.

Mi is az, ami itt jogértelmezési problémát jelent a bíróságok számára?

A közjogi tisztséget betöltő személyek ellen, e tisztségük fennállása alatt csak a mentelmi jog felfüggesztése után indítható büntetőeljárás. A magánvádas eljárás viszont a feljelentéssel indul meg, tehát ezzel a feljelentéssel már megindult az eljárás.

A feljelentésben elő kell adni, hogy a feljelentő ki ellen, milyen cselekmény miatt és milyen bizonyítékok alapján kéri a büntetőeljárás lefolytatását. Itt adódhat egy olyan probléma, hogy esetleg a feljelentésben nincs nevesítve az, hogy mi pontosan a cselekmény, nincsenek megjelölve a bizonyítékok, és nincs megjelölve az sem, hogy a büntető törvénykönyv mely rendelkezésébe ütközik a leírt tényállás - ha egyáltalán felfedezhető egyáltalán történeti tényállás a beadványban.

A gyakorlatban a következő megoldások merültek fel: Amennyiben már a feljelentésben leírtak alapján egyértelmű, hogy a leírt tényállás annak megvalósulása esetén sem alkalmas bűncselekmény megállapítására, akkor az eljárást meg kell szüntetni. Itt merül

fel az a kérdés, amiről a legfőbb ügyész úr is beszélt, hogy vajon, mi a helyzet az immunitás kérdésével, ez ebben a körben is vizsgálható-e, már az eljárásnak akár ebben a szakaszában is.

A következő megoldás, amivel szintén élnek a bírók, hogy nem törődnek azzal, hogy mi szerepel a feljelentésben, hanem automatikusan kezdeményezik a mentelmi bizottság előtt a mentelmi jog felfüggesztéséről való döntést.

Honnan indult ki ez a bírósági gyakorlat? Éppen egy bírót érintő ügyben hozott a Legfelsőbb Bíróság egy ilyen döntést, amely megkövetelte az ilyen eljárások megindítását.

A konkrét ügyben a bíróság elnöke ellen tettek feljelentést becsületsértés miatt. A leírt tényállás szerint a bíróság elnöke azt rendelte el, hogy a feljelentő csak a biztonsági szolgálat felügyelete mellett közlekedhetett a bíróság épületében, és a bírósági iratokba is csak a biztonsági őr felügyelete mellett tekinthetett bele. Ennek oka az volt, hogy az adott ügyfél korábban számos esetben megsértette a bíróság rendjét, zaklatta az ott tartózkodó ügyfeleket, az iratbetekintés során megpróbálta megrongálni az iratokat.

Az elsőfokú bíróság az eljárást megszüntette a mentelmi jog felfüggesztésével kapcsolatos intézkedés nélkül, arra hivatkozva, hogy a leírt cselekmény nem bűncselekmény. A határozat ellen a feljelentő fellebbezést terjesztett elő. A másodfokú bíróság a döntést helybenhagyta, majd felülvizsgálati kérelem folytán felkerült a legfelsőbb bírói fórum elé az ügy.

Az akkori Legfelsőbb Bíróság azt állapította meg, hogy bár a bíróság elnökének intézkedése valóban nem valósított meg bűncselekményt, azonban az eljárás megszüntetése során az első- és a másodfokú bíróságok súlyos eljárási szabálysértést követtek el. A határozat szerint a Bszi. azon rendelkezése, amely szerint hivatásos bíróval szemben büntetőeljárást csak a kinevező hozzájárulásával lehet indítani, azt jelenti, hogy ebben a konkrét ügyben is fel kellett volna függeszteni az eljárást, és a mentelmi jog felfüggesztése iránt kellett volna intézkedni.

Hasonló döntést hozott egyébként a Szegedi Ítéletábrla is 2009-ben, amikor egy ügyész ellen indított magánvádas ügyben arra mutatott rá, hogy az eljárás bűncselekmény hiányában történőt megszüntetésére csak azután van lehetőség, ha a bíróság a mentelmi jog felfüggesztése iránt már intézkedett, és az arra jogosult ezt felfüggesztette.

Mi lehet a megoldás az ilyen ügyekben, hiszen mindannyian érezhetjük ezeknek az eljárásoknak a fonákságát? Fontos volna a gyakorlatban is tudatosítani, hogy a mentelmi joggal járó többletvédelem nem fordulhat a visszájára. Mi a mentelmi jog célja? Hogy védje az arra jogosítottakat. Most pedig azt látjuk, hogy gyakorlatilag nem egy védelem előnyének az élvezői ezek a bírók, országgyűlési képviselők, ügyészek, hanem éppenséggel egy olyan többlet-meghurcoltatásnak vannak kitéve, amivel egy egyszerű állampolgárnak nem kellene szembesülnie. Fontos volna tehát lehetőséget találni arra, hogy ezeket az ügyeket időben meg lehessen állítani.

A büntetőeljárás törvény 6. § (3) bekezdésének a) pontja rendelkezik arról, hogy büntetőeljárást nem lehet indítani akkor, a már megindult büntetőeljárást pedig meg kell szüntetni, ha a cselekmény nem bűncselekmény, vagy ha azt nem a terhelt követte el.

Ez az eljárási törvény alapvető rendelkezései között elhelyezett szabály arra vonatkozik, hogy bármilyen szakaszában is tartson a büntetőeljárás, ahogy azt a legfőbb ügyész úr is mondta, amennyiben megállapíthatóvá válik egy büntethetőséget kizáró ok vagy az, hogy az eljárás tárgyát képező cselekmény nem bűncselekmény, akkor az eljárást meg kell állítani. Amennyiben ezt az alapvetet nem engednénk érvényesülni a mentelmi jog esetében is, akkor az ilyen személyeket érintő eljárások tovább tartanának ennél a pontnál, vagyis sérülne az ő vonatkozásukban a törvény előtti egyenlőség, és az érintett hatóságokat is fölöslegesen arra kényszerítjük, hogy foglalkozzanak ezekkel az ügyekkel.

Két lehetőség van: vagy a Be. rendelkezését értelmezzük e meghatározott módon, vagy pedig módosítjuk a jogszabályt.

A Kúria éppen a felmerült problémák okán is foglalkozott ezzel a kérdéssel, és az 1/2013. (V.8.) számú BK-véleményében elfogadott egy állásfoglalást. Ez a vélemény hamarosan megjelenik a Kúriai döntések című folyóiratban.

Bár nincs precedensjog, és a kollégiumi véleményeknek nincs kötőerejük, de nyilvánvaló, hogy egy-egy döntés meghozatalakor, illetve felülvizsgálatakor meghatározónak fogják tekinteni a bíróságok.

E vélemény szerint a magánvádas büntetőügyben önmagában a feljelentés bírósághoz érkezése miatt a feljelentett személy mentelmi jogának a felfüggesztése iránt a Be. 552. § (1) bekezdése szerinti intézkedések megtételének nincs helye. Tehát attól, hogy egy feljelentés érkezik, nem kell automatikusan a mentesség felfüggesztését kezdeményezni.

Ha a feljelentésből megállapítható, hogy a cselekmény nem bűncselekmény, a cselekmény büntetendőségét avagy az elkövető büntethetőségét kizáró ok áll fenn, a bűncselekmény gyanúja hiányzik, vagy más, az eljárás megszüntetésére okot adó körülmény esetén az eljárást személyes meghallgatás kitűzése és a Be. 552. § (1) bekezdése szerinti intézkedés, tehát a mentelmi jog felfüggesztésének kezdeményezése nélkül meg kell szüntetni.

E megállapítások megfelelően irányadók a pótmagánvád alapján indult bírósági eljárásokban is. Ez a vélemény egyébként további kérdésekben is eligazítást ad, amikor az indokolásban újra kihangsúlyozza, hogy önmagában a feljelentés megtétele nem jelenti a mentelmi jog megsértését. A feljelentés alapján a hatósági cselekményeknek azonban akadályt állít a mentelmi jog. Gyakorlati szempontból azt kell tehát vizsgálni, hogy tartalmilag milyen eljárási cselekmény végezhető el a mentelmi jog felfüggesztése nélkül.

Számba veszi itt a Kúria, hogy a magánvádas ügyben mi az, ami nem jár a mentelmi jog megsértésével, ahogyan a tettenérésnél a kényszerintézkedések kapcsán a legfőbb ügyész úr kifejtette. Mit tehet meg a bíróság?

Nem sérti a mentelmi jogot a feljelentő bírósági felhívása arra nézve, hogy írásban pontosítsa a feljelentést. A feljelentett személy kilétének a kiderítése, illetőleg kilétének ismerete nélkül a bizonyítási eszközök felkutatása érdekében elrendelhet a bíróság nyomozást. A bírósági előkészítő ülés megtartása is ebbe a körbe tartozik, ahogyan az eljárást megszüntető határozat, az áttételt elrendelő határozat, és a felfüggesztést elrendelő határozat meghozatala is.

A mentelmi jog felfüggesztése előtt azonban nem rendelhető el a feljelentett személyének kiléte ismeretében nyomozás, és nem tűzhető ki személyes meghallgatás.

A kúriai vélemény külön foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy mi van akkor, ha a feljelentés hiányos tartalmú, és leszögezi azt, hogy ha a feljelentésből nem derül ki, hogy azt ki ellen vagy milyen cselekmény miatt tette a feljelentő, a bíróság felhívhatja a feljelentőt, hogy írásban pontosítsa a feljelentést, előkészítő ülést tarthat, nyomozást rendelhet el. A feljelentésben mint történést vagy eseményt le kell írni azt a cselekményt, amelyet a sértett az eljárás alapjának tekint. Ennek büntető törvénykönyvbe ütköző cselekménynek kell lennie, ezt a bíróságnak vizsgálnia kell.

Ha olyan cselekmény szerepel a feljelentésben, ami nem bűncselekmény, abban az esetben a büntetőeljárást meg kell szüntetni.

Végső soron tehát remélhetjük, hogy ez a kúriai vélemény rendezni fogja az eddigi problémákat. Azt gondolom, hogy ebben a körben akkor volna szükség jogszabály-módosításra vagy pontosításra, ha a gyakorlat ennek ellenére sem lesz egységes. Köszönöm szépen, hogy meghallgattak.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm elnök asszony előadását. Akkor először az előadókat kérdezném meg, hogy az egymás előadásaira, különösen Darák Péter úr, aki után két előadás hangzott el, kívánnak-e reflektálni.

DR. DARÁK PÉTER, a Kúria elnöke: Talán megerősíteném azt a legfőbb ügyész úr előadásában elhangzott véleményt, hogy bizony, lehetne beszélgetni, vitatkozni arról, hogy minden esetben kell-e a mentelmi bizottsághoz menni az immunitás fennállása vonatkozásában, vagy ha világosan megállapítható, hogy az immunitás fennáll, akkor ex lege megállapítható-e?

A probléma az, hogy tiszta eset, amikor világosan látszik, hogy fennáll az immunitás, az nagyon ritka. Tehát az esetek nagy része az, amikor az a kérdés merül fel, hogy vajon, valóban a gyakorlás során és a megbízatással összefüggésben történt-e a tényállítás vagy a vélemény megfogalmazása, és ezek soha nem tiszta ügyek.

Tehát én azt gondolom, hogy azt elismerve, hogy ha abszolút egyértelműen megállapítható, hogy az immunitás fennáll, akkor elvileg talán nem lehet kizárni azt, hogy kihagyják a mentelmi bizottságot. Azt gondolom, hogy az esetek túlnyomó részében nem kerülhető ki a mentelmi bizottság eljárása.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Gondolom, a legfőbb ügyész úr reflektálni akar.

DR. POLT PÉTER legfőbb ügyész: Köszönöm szépen. Én változatlanul azt mondom, és ez elhangzott elnök asszony előadásában is, amikor ő azt mondta, hogy a kúriai kollégium arra az álláspontra helyezkedett, hogy ha büntetethőséget kizáró ok áll fenn, akkor nem szabad a mentelmi bizottsághoz fordulni a sérthetlenség esetében.

Ugyanez a helyzet az immunitásnál is. Az immunitás egy igazi anyagi büntetethőséget kizáró ok, amiről a büntető hatóság kell hogy döntsön. Tehát ha itt ezeknél az eseteknél is a jogos védelem vagy a végszükség vagy akármi nem bűncselekmény, ugyanez a helyzet az immunitásnál, nincs bűncselekmény, és ezt a hatóságnak meg kell állapítani.

Az pedig valóban így van, és az megfontolásra méltó, hogy mondjuk a rágalalmazásnál, becsületsértésnél az a képviselői megbízatással összefüggésben történik-e vagy sem, azt meg kell állapítani, de megítélésem szerint ennek a megállapítása is a büntető jogalkalmazó hatóságok feladata, mint ahogy ugyanez történt azokban a hivatkozott esetekben, amelyeket én elmondtam. Tehát a Legfelsőbb Bíróság vagy most a Pesti Központi Kerületi Bíróság ezen vitatkozott, azért, mert ez olyan jogkérdés, ami nem a mentelmi jogot érinti. A mentelmi jogot az érinti, hogy zaklatás történt-e vagy sem.

Tehát így kellene a helyére tenni a dolgokat, de én azt teljes készséggel elismerem, hogy ez azért a fejekben össze van keveredve. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Én is köszönöm szépen. Azért annyit hadd mondjak, hogy a hét elején tartott bizottsági ülésünk során került elénk egy olyan ügy, ahol az egyik megyei törvényszék döntött úgy, hogy semmilyen eljárási cselekmény nem alkalmazható a mentelmi jog megkerülése nélkül, és először is kötelezte az elsőfokú bíróságot arra, hogy kérje a mentelmi jog felfüggesztését.

Az ügyet elintéztük, mert a bizottság töretlen gyakorlata folytán egy mentelmi jog felfüggesztése elleni indítványt fogunk a Ház elé terjeszteni, vagyis azt indítványozzuk a Háznak, hogy tartsa fenn a mentelmi jogot. De ez a kérdés valóban egy akut probléma.

Nagyon remélem, hogy ha az előbb említett kúriai állásfoglalás nyilvánosságra kerül, akkor ez egy kicsit egységesíteni fogja a joggyakorlatot.

Tekintettel arra, hogy bizottsági ülés keretében folyik a mostani beszélgetésünk, megkérdezem a bizottság tagjait, hogy kívánnak-e hozzászólni, kérdésük, észrevételük vagy bármilyen megjegyzésük van-e. Simon Gábor alelnök úrnak adom meg a szót.

Kérdések, észrevételek, vélemények, válaszok

DR. SIMON GÁBOR (MSZP): Köszönöm a szót. Én is szeretettel és tisztelettel üdvözlöm az előadó vendégeinket, az igazságszolgáltatás vezetőit, és persze azokat is, akik figyelemmel kísérik a bizottságunk munkáját.

Azt gondolom, hogy ebben a körben számos olyan kérdéskör van, amiről nagyon szívesen elmondanám a véleményem vagy kérdezném az önök véleményét, de természetesen figyelemmel vagyok a bizottság tárgykörére, illetve az elhangzott prezentációkra. Ezekkel kapcsolatban tulajdonképpen négy felvetésem, észrevételem, illetve kérdésem van.

Az első, amit mind a hárman említettek, tehát ez a becsületsértés, rágalmazás tárgyköre, hiszen tény és való, hogy a mentelmi bizottság munkájába döntő számban, legnagyobb számban a becsületsértési és rágalmazási ügyek kerülnek.

Ezekben az ügyekben egyrészt lehet feljelentő az országgyűlési képviselő, másrészt sértettje az ügynök, illetve azokkal is gyakran találkozunk, amikor két közszereplő, két országgyűlési képviselő próbál egymással az igazságszolgáltatás keretei között megbirkózni. Például ezen a héten is volt ilyen döntése, azt hiszem, erre utalt elnök úr az előbb, amikor két országgyűlési képviselő vitájáról volt szó.

Számomra a legérdekesebb kérdés, és ebben a konkrét ügyben is az merült fel, hogy a közvád és a magánvád elhatárolása problematikus terület. Nem egységes ebben a bíróság gyakorlata, sőt mi több, az ügyészségnek sem a gyakorlata.

Egyébként zárójelbe teszem, hogy ez magán, tehát saját gyakorlatomban is többször előfordult, de a bizottság e heti ülésén is előfordult, amikor is az egyik hatóság azt állapította meg, hogy szerinte ez közvádra üldözendő, ha jól emlékszem, ez ebben a konkrét esetben a bíróság volt, majd az ügy az ügyészségre került, az ügyészség pedig azt mondta, hogy ő nem talál olyat, ami közvádas jellegű lenne. Nyilván ez abban a tárgykörben van, amire a legfőbb ügyész úr utalt, hogy a képviselői megbízatással összefüggésben történt-e, de mindenesetre aggályosnak tartom azt, hogy ha egy bíró közvádasnak minősít egy esetet, majd ezt követően néhány hónappal az ügyész pedig azt mondja, hogy ez mégsem közvádas, és utána maga a magánvád lehetősége marad fenn.

Tehát azért mondom kérdésként is, hogy önöknek ebben mi a véleménye, illetve lehet-e ebben a jogalkalmazás számára valamifajta olyan irányt mutatni, ami az ilyen jellegű ügyeket kizárja, mert ezt én a magam részéről anomáliának értékelem.

A másik kérdés, amit a legfőbb ügyész úr felvetett, az új szabályok alapján a szabálysértési eljárás és a szabálysértések bizottsághoz történő tájékoztatása. Mi az első esetben észleltük azt, hogy az ügyészség hogyan értelmezi ezt a jogszabályt, amit most itt ki is fejtett, én ezzel szemben azért felvetném azt, hogy amikor egy jogszabály szűkszavúan rendelkezik, és azt mondja, hogy a szabálysértés tényéről kell a mentelmi bizottságot tájékoztatni, akkor ebben és a jogalkotás minden szegmensében felmerül a jogalkotói szándék kérdésköre, hiszen itt egy egyszóval rendelkezőről van szó.

Azt gondolom, hogy a jogalkotói szándék mindenféleképpen arra irányult, hogy a mentelmi bizottság, illetve maga az Országgyűlés tényleges tudomást szerezzen arról, hogy a mentelmi joggal rendelkező személy mit követett el. Azokból a jelzésekből és abból az álláspontból, amit most itt legfőbb ügyész úr képviselt, ebből nem tudjuk meg, és maga így ez, mint jogintézmény - hogy úgy mondjam - egy silány formai jogintézménnyé válik. Tehát én ezt felvetném, hogy ennek az értelmezése, ahogy most kezd kialakulni, ez így helyes-e. Utalok rá, hogy például az egyik esetben, mint megtudtam, arról volt szó, hogy az egyik képviselőtársunk autójának a forgalmija lejárt, és ennek a szabálysértési tényállása, de ez nem derül ki. Az Országgyűlés irattárában vagy egyéb sajtótermékekben csak az jelenik meg ilyenkor, hogy egy képviselővel szemben valamifajta szabálysértési eljárás folyamatban volt. Ez ugyanaz a tárgykör, amit az elnök asszony nagyon jól említett, és hadd utaljak a legfőbb ügyész úr könyvének a címére, tehát ez az „Áldás vagy átok”. Tehát ilyen esetben, ha a

képviselőnek lejár a forgalmi engedélye, akkor maga a mentelmi jog nem áldás, hanem inkább átok, mert úgy tűnik, hogy valami nagyon súlyos szabálytalanságot vagy akár egy súlyos szabálysértést követett el.

A harmadik kérdéskör, amit szintén fel szeretnék vetni, ez a bírósági megkeresések elsősorban, és azt hiszem, talán az elnök asszonyhoz tartozik inkább, mint elnök úrhoz. Nem teljesen egyenszilárdságúak azok a megkeresések, amelyek a mentelmi bizottsághoz érkeznek. Hogy ennek a részleteit ne fejtsem ki, de a héten is nagyszerű megkeresések érkeztek, például azért hoztam el magammal mondjuk a debreceni városi bíróságtól, tehát mind formailag, mind tartalmilag, alakilag a tényállás rövid ismertetésével, jogszabályhelyekre való hivatkozással, de a bizottságunk kap olyan megkereséseket is - ez szintén az egyik e heti megkeresés -, amiből szerintem, ha ezt megnézik, akkor nem biztos, hogy ez dicséretet jelent. Tehát még maga a végzés, hogy egy végzésről van szó, még ez se igazából tűnik ki.

Tehát e vonatkozásban azt szeretném felvetni, hogy lehet-e ebben valami egységesebb gyakorlatot képviselni a különböző helyi bíróságok tekintetében, hogy mik azok a formai, alaki kellékek, nyilván ezt a jogszabály nem rögzíti, de egy belső szabályozás keretében, aminek a megkeresés része kell hogy legyen.

A negyedik kérdéskör, ezt magam is felvettem volna és nem ismertem a Kúriának ezt az új döntését, szintén a közelmúltban találkozott a bizottság azzal, hogy egy nyilvánvalóan alaptalan, sőt érthetetlen feljelentés érkezett hozzánk, nevezetesen Orbán Viktorral kapcsolatban, és ha minden igaz, akkor itt a bizottság ezt fel is vetette a bíróság felé, hogy értelmezni kellene a magánvádas ügyek és a mentelmi jog viszonyát.

Én most úgy értettem elnök asszony szavait, hogy nemcsak a bírákra terjed ki a kollégiumi döntés, hanem a Be. általános szabályai alapján valamennyi mentelmi joggal rendelkező személyre, így az országgyűlési képviselőkre is, és akkor e tárgykörben lehet akár feljelentés-kiegészítést, pontosítást, egyéb dolgokat tenni. Ugyanis ott azzal szembesültünk, hogy nem is értettük, hogy mi a feljelentés tárgya, tehát tökéletes volt, ahogy elnök asszony fogalmazott, nem derült ki, hogy a feljelentők mit kifogásolnak és milyen tényállás alapján, és szerintük az milyen büncselekmény. Viszont az történt, amit ön is említett, a bizottsági ülés előtt a média érdeklődött tőlünk, hogy a miniszterelnöknek akkor pontosan milyen mentelmi ügye van. Remélem, hogy akkor ez a jogalkalmazás a gyakorlatban is fogja követni a Kúria május 8-ai döntését. Köszönöm szépen. Ez a négy tárgykör volt.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Kérdezem, hogy valakinek van-e még észrevétele? Varga képviselő úr!

DR. VARGA ISTVÁN (Fidesz): Köszönöm szépen. Én szokásomhoz híven természetesen jóval rövidebben fogok beszélni, epigrammaszerű tömörséggel, mint alelnök úr. Egyrészt azért, mert rendkívüli módon tetszettek az előadások, megmondom őszintén, elsősorban szakmailag borzasztó módon tetszett. Ezzel kapcsolatosan nekem csak annyi észrevételem és indítványom van, hogy arra tekintettel és figyelemmel, hogy a mentelmi jog a jelenlegi országgyűlési képviselők körében, a közvélemény körében, a média igen tisztelt képviselői körében is ködfedte és abszolút, annak ellenére, hogy már elég régóta - ahogyan legfőbb ügyész úr mondta - alkalmazzuk Magyarországon, nem ismerik, nem tudják, hogy ez mit jelent.

Azt javaslom, hogy a most elhangzott előadásokat, amennyiben ehhez hozzájárulnak, valamilyen módon nyilvánosságra kellene hozni, és még egyszer mondom: ezt az ezer esztendő ködöt, ami itt a magyar közvéleményben a képviselői mentelmi joggal kapcsolatosan van, meg kellene próbálni eloszlatni. Itt elsősorban a szakma segítségét kérem, és ebben viszont alelnök úrnak is igaza van, meg az a gyakorlat most már jó néhány éve a

mentelmi bizottságban is, hogy bizony, a bíróságok sem nagyon ismerik, nem minden bíróság ismeri, hogy mit jelent a mentelmi jog, beleértve mondjuk a legutóbbi megkeresés stílusát, ahol arra szólítja fel a mentelmi bizottságot az illető bíró, hogy haladéktalanul küldje meg a mentelmi bizottság, mert ha nem küldi meg, akkor statárium.

Szóval tényleg ennek az intézménynek az emelkedettségét, ennek az intézménynek a specialitását vegyük már figyelembe. Azt mondtam Franciaországban, a francia szenátus elnökének nem olyan régen, mert azért érdekes a magyar mentelmi jog, tehát ez Európában egészen más, vagy Ausztriában például nem is ismerik, hogy a magyar országgyűlési képviselőnek jelen pillanatban egyetlenegy nagyon szép - hogy is mondjam - „privilegiuma” van, a mentelmi jog. Ez Magyarországra jellemző, és más országban nincs, mása sincs egyébként a képviselőnek, úgy zárójelben mondom, parkolása sincsen, de legalább mentelmi joga van. Tehát ez egy nagyon szép dolog.

Most a viccet félretéve, tehát én nagyon szépen köszönöm mindannyiuknak, hogy eljöttek és szerintem mindig, minden parlamenti ciklusban legalább egyszer ezt meg kellene tartani, különös tekintettel arra, hogy új törvény született, és a gyakorlat fogja gyakorlatilag ezt majd kimunkálni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen a hozzászólást. Annyit szeretnék elmondani, hogy amikor az előadásra felkértem Darák Péter elnök urat, akkor én utána megküldtem neki azt a könyvet, amit a mentelmi bizottság az eddigi előadásairól elkészített. Tehát az, amit most Varga képviselő úr kifogásol, és akkor itt hangosan el kell mondanom, hogy dr. Darák Péter, a Kúria elnöke azt mondta, hogy egy rendkívül nívós, nagyon jó könyv, és ezt szándékosan mondom itt Karsai úr és Géczy úr jelenlétében, akinek a nevéhez fűződik ennek a könyvnek az összedolgozása.

Meg fogjuk csinálni ezt az anyagot is, és természetesen publikálni fogjuk. Azt nem tudom elérni, hogy az országgyűlési képviselők ezt el is olvassák, annyira nem tudom elérni, hogy számtalan esetben kapunk olyan bejelentést, hogy az országgyűlési képviselő mondja, hogy ő a büntetőeljárás során a mentelmi jogáról lemond. Semmi mást nem kellene elolvasni, csak a jogállásról szóló törvényt vagy az országgyűlési törvényt, amiből kiderül, hogy nincs joga lemondani, de ettől függetlenül a képviselők ezt teszik, most a héten is volt ilyen.

Van egy speciális helyzet, és én tekintettel arra, hogy bizottsági ülésen vagyunk és a Házszabály szerint kell eljárnom, mint levezető elnöknek, szót kért dr. Bárándy Gergely képviselő úr, akinek erre joga van, abban az esetben, ha a bizottság tagjai ehhez hozzájárulnak. Tehát azt kérdezem, ki támogatja azt, hogy Bárándy Gergely úr, mint országgyűlési képviselő, de a bizottságnak nem tagja, a bizottsági ülésen felszólalhasson. Aki ezt támogatja, kérem, szavazzon! *(Szavazás.)* Egyhangú a döntés, úgyhogy megadom a szót képviselő úrnak.

Az a kérésem, hogy valamelyik mikrofonhoz szíveskedjen odaülni. Köszönöm.

DR. BÁRÁNDY GERGELY (MSZP): Köszönöm szépen a szót, elnök úr, és ígérem, hogy nem fogok visszaélni a bizottság jóindulatával. Először én is hadd köszöntsem elnök urat, elnök asszonyt és legfőbb ügyész urat, és hadd köszönjem meg azt a három színvonalas előadást, amit tartottak ebben a témában.

Éppen ezért ébresztett gondolatot bennem két dolog, és erről szeretnék röviden egy véleményt mondani, és a másiktól egy kérdést megfogalmazni.

Először is itt kialakult egy vita a legfőbb ügyész úr és elnök úr között az immunitás megítélését, illetve a büntetőeljárásban való kezelését illetően. Erről egy nagyon rövid véleményt mondanék. Én egy picit talán még tovább is mennék annál, mint ameddig legfőbb ügyész úr ment, és azt mondom, hogy nem is úgy érdemes fogalmazni, hogy olyan, mint egy büntethetőséget kizáró ok, hanem én azt mondanám, hogy az egy büntethetőséget kizáró ok.

Ugyanis van a büntetőjog rendszerén belül nem egy olyan büntethetőséget kizáró ok, amelyet nem a Btk. nevesít, nem is az általános, nem is a különös rész, hanem vagy utal rá, vagy nem utal rá a büntetőjog, de gyakorlatilag máshol kerül megfogalmazásra, vagy a bírói gyakorlat alakítja ki vagy a dogmatika szabályaiból vezethető le, mint mondjuk a sértett beleegyezése vagy a megengedett kockázatvállalás. Én ugyanebbe a körbe sorolom ezt is. Ha pedig ide sorolandó ez a jogintézmény, akkor azt gondolom, hogy azon bűncselekmény vonatkozásában, amelyek az immunitás körébe tartoznak, ott fel sem merül annak a lehetősége, hogy a büntetőeljárást megindítsák vagy bármilyen további lépést tegyenek, hanem ott egész egyszerűen a törvény által megfogalmazott akadályról beszélünk és az eljárást meg kell szüntetni abban a stádiumban, ahol ezt először észreveszik.

Én ezt egyértelműen egész egyszerűen a dogmatika alapján így gondolom.

A másik egy vélemény, és hozzá egy kérdés is. Nem tudom, hogy az a kúriai vélemény, álláspont, jogegységi döntés, nem tudom, milyen formában fog megjelenni majd, amiről az előadók beszéltek, az tartalmaz-e erre való utalást. De a „képviselői munkával összefüggésben” kitétel vonatkozásában, hogy mi minősül ennek, ha jól értem, akkor két ellentétes gyakorlat rajzolódott ki: egy, ami viszonylag régóta része a joggyakorlatnak, a másik pedig viszonylag új keletű, amiről ha jól emlékszem, akkor Darák elnök úr beszélt. Azt kérdezném, hogy ebben a vonatkozásban vagy akár az előbb említett immunitás vonatkozásában nem tervez-e esetleg a Kúria egy jogegységi döntést. Én megmondom őszintén, hogy a magam részéről a kötelező mellett érvelnék, a kötelező döntés mellett, mert azt hiszem, hogy ez egy olyan súlyú ügy, amiben a bíróságoknak, ha már ez létezik - és tudom, hogy ez egy vitatott intézmény önmagában, hogy szabadna-e a Kúriának kötelező érvényű döntéseket hozni a bíróságok részére, de jelen pillanatban van ez a lehetőség -, ha már van, akkor úgy hiszem, hogy ebben a két témában legalábbis érdemes volna ezzel élni.

Egy nagyon rövid vélemény ehhez: azt gondolom, hogy ha rokon témákat nézünk, és itt pont az ellentétes oldalról, tehát a sértetti oldalon fogalmazódik meg törvényi szinten a becsületsértés vonatkozásában, hogy foglalkozásával, közmegegyezésével összefüggésben követi el valaki sérelmére a bűncselekményt, én ott azt gondolom, hogy egyértelmű, hogy nem ilyen szűkítő értelmezést alkalmaz a bírói gyakorlat. Tehát ha ezt veszem alapul, akkor úgy hiszem, és hadd mondjam azt, hogy ha ezt el lehet választani, bár ezt kétlem, hogy képviselői vagy más minőségben, büntetőjogásként mondom, hogy én azt gondolom, hogy erre volna érdemes e vonatkozásban is lépni, hiszen a képviselői mivoltáról törvényi előírások rendelkeznek, a képviselői feladatkörökről. Tehát azt gondolom, hogy Magyarországon nem él ma olyan ember, aki úgy gondolná - és itt a társadalmi valóságot a bírósági gyakorlat figyelembe szokta venni -, hogy a képviselői munka kizárólag abból áll, hogy valaki a parlamentben felszólal.

Mindenki tudja azt, hogy ez a választókerületi munkából is áll, mindenki tudja azt, hogy ez a lakossági fórumok, közmeghallgatások, minden hasonló más megnyilvánulás ide tartozik, tehát ez az én véleményem, még egyszer mondom, szerintem az a helyes értelmezés, ha ezt kiterjesztően értelmezi, de innentől kezdve nyilvánvalóan nem a jogalkotó felelőssége. Az viszont a jogalkotónak lehetősége, főleg egy ilyen konzultáció során, hogy felhívja a jogalkalmazó figyelmét arra a körülményre, amit egyébként zárójelben mondom, önök is tudnak, hogy itt érdemes volna talán megfontolni egy jogegységi eljárást, mert itt olyan ellentétek mutatkoznak a bírói jogértelmezés során, ami ezt szükségessé teszi. Köszönöm szépen. Köszönöm a megszólalás lehetőségét a bizottságnak.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Megkérdezem felkért előadóinkat, hogy az elhangzottakra kívánnak-e reagálni. Darák Péter elnök úrnak adom meg a szót.

DR. DARÁK PÉTER, a Kúria elnöke: Köszönöm szépen a képviselő úr felvetéseit. Azt hiszem, hogy nyilvánvaló ellentét nincs a legfőbb ügyész úr és az én véleményem között, én azt hiszem, hogy inkább óvatosan fogalmazok, amikor azt mondom, hogy helyesebb, ha egy bíró megkérdezi a mentelmi bizottságot, mintha rossz következtetésre jut, amikor kétséges az eset. Az egyértelmű esetekről nem beszélek, ebben teljesen egyetértek a legfőbb ügyész úrral.

A másik dolog, hogy hogyan értsük „a képviselő megbízatásának gyakorlása során” kitélt. Ebben a legfőbb ügyész úr által is idézett 1991. évi 171-es BH mond bizonyos megállapításokat, és ott kategorikusan kijelenti az ítélet indokolása, hogy a televízió műsorában való szereplés nem tekinthető a képviselői megbízatás gyakorlásának. Tehát korlátozza ennek a fogalomnak az értelmezését. De hozzá kell tennem, hogy az egyik alkotmánybírósági határozat kifejtő részében olvasható egy nemzetközi kitekintés, ami egyetlen példaként a német gyakorlatot idézi, mint olyat, amely a frakcióülésekre kiterjeszti a képviselői megbízatás körét. De ennél messzebbre, tehát például sajtótájékoztató, televíziós szereplés, senki nem megy. Tehát legfeljebb a frakcióülés jöhetne szóba.

Persze, az alaptörvény-kommentárban, az alkotmány-kommentárban felveti Kukorelly tanár úr, hogy a választókkal való találkozás, a választói gyűlés mennyire hozzátartozik egy országgyűlési képviselő munkájához, a bírói gyakorlat ezt nem fogadja el, ebben egyértelmű. Természetesen nem tudok olyan jogértelmezést említeni, ami a képviselői megbízatásával összefüggésben kitélt értelmezte volna, hiszen ez új megfogalmazás, de nyelvtanilag azt kell mondanom, hogy miután a mondat szövegezése úgy hangzik, hogy továbbá a képviselői megbízatásának gyakorlása során, a képviselői megbízatásával összefüggésben, tehát a kettő egymás mellett szerepel, ez mintha még szűkítene a képviselői megbízatás gyakorlása során kitéltelen, de ezzel nyilván nem akarok megelőlegezni semmiféle bírói értelmezést.

A további kérdés a mentelmi bizottság megkeresésének a formáját illetően, kezd kirajzolódni egy olyan praxis az Országos Bírósági Hivatallal egyetértésben, hogy talán nem is formanyomtatványokat, nem is jogegységi döntéseket hozunk, hanem összegyűjtünk jó végzéseket, és láttuk az alelnök úrtól is, hogy van jó végzés is, és ezeket mintegy best practice-t terjesztjük a bírói szervezeten belül. Azt hiszem, hogy talán ez a leghatásosabb.

A Kúria legutóbb elfogadott büntető kollégiumi véleményével összefüggésben pedig azt tudom mondani, hogy ebben a kollégium érzékelve azt a problémát, amit a mentelmi bizottság is jelzett, úgy látta, hogy érdemes most összefoglalni azokat a lehetőségeket, amikor nem kell még a mentelmi bizottsághoz fordulni, hanem azt megelőzően bizonyos intézkedéseket megtehetnek a bíróságok. Meglátjuk, hogy egy büntető kollégiumi véleménynek milyen hatása lesz, általában a büntetőbírák fegyelmezetten szokták követni és figyelni a kollégiumi állásfoglalásokat, kollégiumi véleményeket. Ha ez nem lesz elegendő, akkor természetesen megfontoljuk, hogy kötelező normát hozunk. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnök úr. Polt Péter legfőbb ügyész úr kíván reflektálni.

DR. POLT PÉTER legfőbb ügyész: Köszönöm szépen. Először visszatérnék Bárándy képviselő úr felvetéseire. Természetesen maximálisan egyetértek vele. Azt hiszem, én is még az előadásom legelején is mondtam, hogy a felelősségmentesség egy valóságos anyagi jogi akadály. Tehát olyan, mint a jogos védelem vagy a végszükség, tehát ilyen értelemben olyan, de közéjük tartozik természetesen. Tehát azt hiszem, hogy ebben semmilyen vita nincsen közöttünk.

Az egy érdekes felvetés volt - és ez kapcsolódik Simon képviselő úr felvetéséhez is -, hogy itt arról van szó, hogy egyszer lehet terhelti pozícióban, egyszer sértetti pozícióban a képviselő, ehhez kapcsolódik a magánvád, közvád kérdése is, illetve az, hogy a törvényi

szabályozás, ami azt mondja, hogy sértettként akkor üldözendő közvádra a rágalmazás, ha az a pozíciójával függ össze, ha nagyon alpárian vagy egyszerűen akarom kifejezni magam.

Itt tényleg szélesebben értelmezi a tevékenységet a bíróság, mint amikor mondjuk egy képviselő terheltként áll a rágalmazási ügyben.

Ez valóban egy ellentmondás, de ez egy kialakult tényleges értelmezés, mert hiszen munkaköre persze csak egy van. Ezen el lehet, sőt el is kell gondolkodni, azzal teljesen egyetértek, amit elnök úr mondott, hogy az új törvényi szabályozás a szűkítés irányába mutat. Hozzáteszem, hogy én tudok más eseteket is, mint amit elnök úr mondott, olyan esetet, ami kifejezetten tágítja az európai szintéren legalábbis ezt a bizonyos képviselői megbízatása körében, azzal összefüggésben tanúsított magatartást.

Volt egy nagyon ismert ügy, Alexandra Mussolini olasz európai parlamenti képviselő ügye, aki Olaszországban egy helyi választásban vett részt, és az ott tett kijelentése miatt citálták bíróság elé, egyébként az olasz belügyminiszter, ő pedig a mentelmi jogának a megsértése miatt az Európai Parlamenthez fordult. Ott azt mondta ki a jogi bizottság, hogy igenis, ez egy mentelmi jog alá eső magatartás volt, hogy ő ott a helyi választásban, mint európai parlamenti képviselő, politikai kérdésekről beszélt, azért, mert a politika ilyen összefüggésben, a helyi politika is európai politika.

Tehát ha úgy tetszik, egy nagyon széles értelmezést fogadott el. Ez nyilván lehet egyfajta út, amin el lehet indulni, de itt mind a jogalkotónak, mind pedig a jogalkalmazónak azt gondolom, hogy akkor további lépéseket kell tennie Magyarországon.

Részben akkor válaszoltam Simon képviselő úrnak is, hogy az egy mérlegelés kérdése, hogy akkor most az ügyész képviseli-e a vádat vagy nem, amikor sértettként a közszereplő megjelenik a bíróság előtt. Erről lehet eltérő véleménye az ügyészségnek és a bíróságnak. Nyilván a bíróság nem tudja kötelezni az ügyészséget arra, hogy ott közvádlóként fellépjen, hiszen erről a döntés önálló döntés kell hogy legyen a törvények alapján, mint ahogy az ügyészség sem tudja meggyőzni arról a bíróságot, hogy márpedig ez egy magánvádas ügy. Megjegyzem: van erre is megoldás, tudniillik ha az ügyész azt mondja, hogy nem, akkor bejöhethet nem magánvádlóként, hanem pótmagánvádlóként a sértett. Tehát valahol itt összeér a szabályozás. Aztán hogy ez teljesen jó-e, abban nem vagyok biztos, de megoldás van rá.

A szabálysértésekről szóló tájékoztatásról annyit tudok mondani, hogy a törvény itt nagyon egyértelműen fogalmaz, mert azt mondja, hogy a tényéről. Ha ennyit mond, akkor ez tulajdonképpen annyit jelent, hogy volt szabálysértési eljárás az illetővel szemben. Tehát ezt kiterjesztően értelmezni persze lehetne, csak mi, akik a kiterjesztő értelmezést a büntetőjog oldaláról közelítjük meg mindig, ezt nem nagyon szeretjük. Így is a jogkövetkezmények is benne vannak az értesítésekben.

Szerintem a jogi szabályozás változtatása az, ami egyértelművé tenné a kérdést, például ha egyszerűen azt íránk bele, hogy a szabálysértési határozatot meg kell küldeni a parlamentnek, akkor ez teljes mértékben kielégítené az igényeket. Hozzáteszem, hogy itt a képviselő nem járhat rosszul, hiszen ő, mint érintett személy, közvetítheti, hogy mi történt vele, ez az adatkezelésnél is így van, hogy vagy a törvény jogosítja fel, vagy pedig az érintett az adatainak a kezelésére a másik felet, akkor ez esetben most jelenleg a mi értesítésünkön túl ez a lehetőség nyitva áll.

Talán még egy dolgot, ami itt elhangzott, hogy mit lehet tenni egy feljelentés esetén. Azt gondolom, hogy mindent meg lehet tenni, ami nem érinti a feljelentett mentelmi joggal rendelkező személyét. Tehát akár még nyomozást is lehet indítani, de természetesen gyanúsítottként kihallgatni vagy bármilyen kényszerintézkedést vele szemben tenni nem lehet. Tehát nem csupán feljelentés-kiegészítést lehet elrendelni, hanem mondjuk ismeretlen tettes ellen nyomozást is.

De még egyszer hangsúlyozom, hogy a személyt nem szabad érintenie ennek a nyomozásnak. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Kérdezem, hogy van-e még valakinek észrevétele. *(Nincs jelzés.)* Ha nincs, akkor engedtessek meg, hogy én megköszönjem az előadóinknak az előadást. Azt hiszem, hogy ezzel a mai előadással munkát vállaltunk magunkra, mert nyilvánvalóan ezt a dolgot nem tudjuk kipipálni, hogy ezzel a dolog befejeződött, hanem a felvetett kérdésekre és az elhangzott előadásokra figyelemmel meg kell találnunk annak a lehetőségét, hogy ezeket a kérdéseket megpróbáljuk pontosítani.

Nagyon szépen köszönöm, és az lenne a kérésem a kedves előadóinkhoz, hogy azt tegyék meg nekünk, hogy ha egy anyaggal előállunk, akkor erre az álláspontjukat a bizottság felé szíveskedjenek közölni.

Még egyszer nagyon szépen köszönöm az előadásokat, a megjelenést, és a bizottsági ülést berekesztem. Köszönöm szépen.

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 02 perc)

Dr. Rubovszky György
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Pavlánszky Éva